

Code of Conduct ja turvallisempi tila OSAKO:n toiminnassa

Sisällysluettelo

Johdanto.....	1
Turvallisempi tila OSAKO:ssa	2
Toimintaympäristö.....	3
Verkkohäirintä.....	4
Häirintäyhdyshenkilöt	4
Toimintaohjeita häirintätapauksessa	5
Käsitteitä.....	6

Johdanto

Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta OSAKO:n Code of Conduct eli toimintaopas on ohjenuora opiskelijakunnan toimiston väelle, opiskelijakuntatoimijoille sekä OSAKO:n tapahtumiin osallistujille. Tavoitteena on varmistaa, että OSAKO:n tapahtumat ja toiminta edistävät yhdenvertaisuutta, positiivista ilmapiiriä ja turvallisuutta kaikille osallistujille. Tämä opas on osa OSAKO:n laatujärjestelmää ja sitä sovelletaan kaikissa OSAKO:n järjestämissä tapahtumissa tapahtuman virallisen ohjelman aikana, eli siitä lähtien kun tapahtuma on merkitty alkamaan siihen asti, kun tapahtuma on merkitty loppumaan. Opas pätee myös virallisten illanviettojen ajan, mutta ei kuitenkaan epävirallisilla jatkoilla. Oppaan tarkoituksena on varmistaa yhteiset pelisäännöt, jotka takaavat kaikille osallistujille turvallisen ja viihtyisän ympäristön.

Turvallisemman tilan periaatteet ohjeistavat käytännön toimiin syrjinnän, häirinnän ja epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäisemiseksi. Periaatteisiin on listattu valintoja, jotka meistä jokaisen tulee tehdä varmistukseksi kaikkien turvallisen osallistumisen. Code of Conduct taas käsittelee vastuita ja mahdollisia syrjintä-, häirintä- ja kiusaamistilanteita, sekä niihin puuttumista. Molemmat antavat toimintaohjeita toimiston väelle, aktiivitoimijoille, sekä muille OSAKO:n toimintaan osallistujille. Yhteiset pelisäännöt varmistavat kaikkien osallistujien viihtyvyyden, sekä helpottavat tapahtumien järjestämistä ja mahdollisten ongelmatilanteiden ratkaisemista.

OSAKO tavoittelee tapahtumissaan, sekä toiminnassaan aina positiivista, yhdenvertaista ja turvallista ilmapiiriä. Code of Conduct ja turvallisemman tilan periaatteet luovat puitteet tavoitteeseen pääsemiseksi.

(Tässä oppaassa käytetyt sanat häirintä ja häirintätilanne tarkoittavat myös epäasiallisen käytöksen ja syrjinnän tilanteita.)

Turvallisempi tila OSAKOssa

Kokemus turvallisuudesta on subjektiivinen ja tarpeet yksilöllisiä. Tilan nimeäminen turvallisemmaksi ei tee siitä turvallista, vaan vaatii aktiivista toimintaa kaikilta osallistujilta.

Ota puheeksi

- Itsestäänselvyyksiä ei ole olemassa. Sanoita ohjeet ääneen yhteisesti, jotta kaikki tietävät samat asiat.
- Jos olet epävarma, kysy. Vastaa toisten kysymyksiin asiallisesti.

Ole avoin

- Kohtaa uudet aiheet ja henkilöt ennakkoluulottomasti, ota jokainen vastaantuleva asia ja tilanne mahdollisuutena oppia uutta ja kehittyä.
- Vältä oletuksia esimerkiksi seksuaalisuudesta, sukupuolesta, kansallisuudesta, etnisyydestä, uskonnosta, arvoista, sosioekonomisesta taustasta, terveydestä tai toimintakyvystä. Emme tiedä toisten taustoja.
- Jos oletat, oleta moninaisuutta. Meillä kaikilla on ennakoajatuksia ja -oletuksia, joita tulee pyrkiä tunnistamaan itsessään.

Kunnioita

- Kunnioita toisten rajoja – fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia. Tarkastele myös omia rajojasi.
- Kunnioita jokaisen itsemäärittelyoikeutta.
- Älä pilkkaa, ivaa, halvenna, sysää syrjään tai nolaa ketään puheillasi, käytökselläsi tai teoillasi.
- Pitäydy arvostelusta, juoruilusta ja stereotyyppien ylläpitämisestä.
- Anna toisille tilaa ja mahdollisuus osallistua keskusteluun: älä jyrää muiden mielipiteitä ja puhu yhdenvertaisuutta edistävästi.
- Kunnioita toisten yksityisyyttä ja käsittele arkoja aiheita kunnioittavasti.

Toimi

- Ota vastuuta myös muiden osallistujien kokemuksesta, hyvä ilmapiiri on kaikkien vastuulla.
- Kuuntele, kannusta ja rohkaise.
- Ei tarkoittaa ei. Lopeta tai muuta käytöstäsi, jos toinen niin pyytää tai muutoin viestii. Pyydä anteeksi, jos olet loukannut tahallisesti tai tahattomasti muita.
- Jos huomaat syrjintää tai häirintää, älä jää sivustakatsojaksi. Puutu tilanteeseen tai ota yhteys häirintäyhdyshenkilöön.

Rentoudu

- Erehtyminen ja oppiminen on sallittua.

Toimintaympäristö

OSAKOn tapahtumia järjestetään monenlaisissa ympäristöissä ja tiloissa. Jokainen meistä on vastuussa ilma-
piirin turvallisuudesta ja siihen liittyvistä henkilökohtaisista valinnoista. Osa hyvää toimintakulttuuria on, ett-
emme esimerkiksi juoruile, puhu asiattomasti toisille tai kiusaa. Esimerkiksi selän takana puhuminen luo epä-
luottamuksen tilan ja lisää epävarmuutta. Jos sinulla on palautetta annettavana, anna se ensisijaisesti henkilö-
le itselleen. Lisäksi OSAKO pitää huolen siitä, että häirintäyhdyshenkilömme ovat asianmukaisesti koulutettuja
ja tavoitettavissa.

Varmista, että luot käytökselläsi ja puheillasi tilaa jokaiselle. Vältä oletuksia toisista ja heidän elämäntilantees-
taan. Emme tiedä, mitä toinen käy läpi, tai millainen toisen tausta on. Turvallisin oletus onkin yleensä se, että
paikalla on edustettuna esimerkiksi kaikkia vähemmistöryhmiä ja eri tavoin toimintakykyisiä ihmisiä. Silloin
käyttää yhdenvertaisuutta edistävää kieltä, eikä tule sulkeneeksi ketään ulkopuolelle puheillaan, tai toiminnal-
laan.

Jokaisella on myös oikeus itsemäärittelyyn ja henkilökohtaiseen tilaan. Kunnioita toisen henkilön rajoja, sekä
kertomaa tietoa ja puhuttele toisia heidän toiveidensa mukaan. Jokaisella on myös oikeus fyysiseen koskemat-
tomuuteen. Ennen kuin kosket toiseen, varmista onko sinulla lupa siihen.

OSAKOn toiminnan erityispiirteenä on opiskelijakulttuurin vahva läsnäolo. Osallistujilla on sen myötä erilaisia
toimintatapoja, perinteitä ja vitsejä. Ne ovat tervetulleita, mutta hyvän maun rajoissa.

Suomalainen alkoholikulttuuri näkyy toisinaan myös OSAKOn tapahtumien ja toiminnan yhteydessä. Se voi
olla painostavaa, erityisesti henkilöille, jotka eivät käytä alkoholia. Ratkaisut alkoholin käytön suhteen ovat aina
henkilön oma valinta, eikä valintaa tule kyseenalaistaa. Henkilökohtaisia valintoja alkoholin käytön suhteen
kannattaa kuitenkin tarkastella, sillä alkoholin vaikutuksen alaisena ylilyöntejä tapahtuu helpommin. Päihtymys
ei ole syy huonolle käytökselle, eikä poista tekijän vastuuta häirintätilanteissa.

Jos koet tai todistat häirintää, pyydä henkilöä lopettamaan, ja/tai ota yhteys häirintäyhdyshenkilöön. Häirinnän
tunnistaa yleensä siitä, että se luo jollain tapaa halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyök-
käävän ilmapiirin. Jokainen kokee häirinnän eri tavalla, eikä ole yksiselitteistä tapaa määrittellä henkilön koke-
muksia. Toiselle esimerkiksi vitsi voi olla harmiton ja hauska, kun toinen kokee sen loukkaavana itseään tai
muita kohtaan. Tämän vuoksi toisen kokemuksia ja tunteita ei tule kyseenalaistaa.

Häirintää voi olla vaikeampi tunnistaa silloin, kun se ei ole räikeää. Häirinnän aiheuttamat epämiellyttävät tun-
teet ja tajuaminen tilanteesta voivatkin nousta pintaan myös pitkään häirintätilanteen jälkeen. Nuo tunteet ja
kokemus ovat silti aiheellisia. Jos et ole varma oliko tilanne asiaton, tai oliko oma epämiellyttävä olo aiheellinen,
kannattaa siitä keskustella häirintäyhdyshenkilön kanssa.

Verkkohäirintä

Sosiaalinen media ja muut verkkoympäristöt ovat olennainen osa OSAKOn tapahtumia. Ne toimivat myös yhteisenä viestintäkanavana niin virallisesti, kuin epävirallisesti. Siksi tulee tiedostaa, että verkossakin tapahtuu häirintää ja kasvottomuus voi madaltaa sen kynnystä.

Verkossa viestintä tapahtuu pääasiassa kirjallisesti ja kuvallisesti ja se voi siksi olla haastavampaa tulkita ja ymmärtää, kuin kasvokkain. Joskus kirjallinen viesti myös menee pieleen, ja aiottu merkitys ei välity muille. Jokaisen on hyvä tarkastella omaa viestintäänsä ja kirjoittamisen sävyjä. Erilaiset meemit, kuvat ja videot ovat myös osa verkkoviestintää. Jos jaat tällaista sisältöä, huomioithan sen tilanteeseen sopivuuden. Älä jaa toisista ottamiasi kuvia pilkkaavassa kontekstissa, tai luvatta.

Verkossa tehty ja koettu häirintä ovat yhtä totta, kuin missä tahansa muuallakin tapahtunut häirintä. Kokemusten hyvinvointivaikutukset eivät eroa merkittävyydeltään ympäristöjen välillä, mutta verkkohäirinnän erityispiirteenä on sen ulottuminen yksityiseen tilaan, kuten kotiin. Siltä ei voi samalla tavalla suojautua esimerkiksi poistumalla paikalta. Myös verkossa havaitusta tai koetusta häirinnästä on suotavaa raportoida häirintäyhdyshenkilöille.

Häirintäyhdyshenkilöt

OSAKOssa on jatkuvasti valittuna vähintään kaksi häirintäyhdyshenkilöä. Jokaiselle OSAKOn tapahtumalle valitaan vähintään kaksi häirintäyhdyshenkilöä, jotka ovat OSAKOn tai opiskelijakuntien toimijoita ja edustavat moninaisesti eri sukupuolia.

Häirintäyhdyshenkilön tehtävä on kuunnella tuomitsematta ja puuttua pyydetessä esille nousseisiin häirintätilanteisiin. Häirintäyhdyshenkilön tehtävänä on myös puuttua itse havaitsemaansa häirintään. Hän voi tarvittaessa keskeyttää esimerkiksi puheenvuoron, joka koetaan häiritseväksi tai syrjiväksi.

Tapahtumien aikana häirintäyhdyshenkilöt ovat tavoitettavissa pääasiassa henkilökohtaisesti, mutta muitakin yhteydenottoja voidaan käyttää. OSAKOn tapahtumassa häirintää tai syrjintää kokenut henkilö voi olla yhteydessä tapahtuman häirintäyhdyshenkilöön myös tapahtuman jälkeen.

Yhteydenoton saatuaan häirintäyhdyshenkilö ja häirintää kokenut henkilö keskustelevat tilanteesta ja mahdollisista toimenpiteistä. Häirintäyhdyshenkilö toimii luottamuksella, eikä ryhdy toimenpiteisiin ilman häirintää kokeneen henkilön lupaa. Halutessaan häirintää kokenut henkilö voi pitäytyä vaatimasta toimenpiteistä ja hakea häirintäyhdyshenkilöltä vain keskustelutukea.

Toimintaohjeita häirintätapauksessa

Jos koet häirintää, syrjintää tai epäasiallista käytöstä, ole yhteydessä tapahtuman häirintäyhdyshenkilöön.

- Kerro mitä olet kokenut tai mitä on tapahtunut.
- Keskustele häirintäyhdyshenkilön kanssa tilanteen ratkaisemisesta.

Jos koet tilanteen, jossa jotakuta muuta häiritään ja syrjitään ja haluat ilmoittaa siitä, ole yhteydessä tapahtuman häirintäyhdyshenkilöön.

- Kerro mitä olet nähnyt tai mitä on tapahtunut.
- Häirintäyhdyshenkilö on toiveestasi yhteydessä kokemasi tilanteen eri osapuoliin.

Vaikka et olisi varma siitä, oliko joku tilanne häirintää vai ei, voit ottaa yhteyttä häirintäyhdyshenkilöön ja keskustella tilanteesta.

Saatuaan tiedon häirintätilanteesta häirintäyhdyshenkilö toimii luottamuksella ja häirityn henkilön suostumuksesta. Häirintäyhdyshenkilö voi:

- Ottaa yhteyttä häirintätilanteen osapuoliin ja keskustella tapahtuneesta.
- Järjestää häirintätilanteen molemmille osapuolille mahdollisuuden keskustella tapahtuneesta.
- Neuvoa häirintätilanteen osapuolia ottamaan yhteyttä erilaisiin tukipalveluihin esim. puhelinpalvelut.
- Koota toimenpiteistä päättävän ryhmän.

Häirintätilanteen ollessa räikeä, loukkaava, toistuva tai rikoslaisissa määritelty teko, häirintäyhdyshenkilö kokoaa toimenpiteistä päättävän ryhmän, joka koostuu opiskelijakunnan toimiston väestä. Toimenpiteistä päättävä ryhmä voi:

- Ottaa yhteyttä häirinnästä syytetyn henkilön esihenkilöön (esimerkiksi hallituksen tai edustajiston puheenjohtaja tai toiminnanjohtaja)
- Päättää mahdollisista kurinpitotoimista kuten varoituksen antamisesta, ohjelmaosiosta tai tapahtumasta poistamisesta tai porttikiellosta OSAKOn tapahtumiin.

Käsitteitä

Yhdenvertaisuus tarkoittaa, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan tai sukupuolen ilmaisustaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.¹ Suomen perustuslain 6 §:ssä todetaan ihmiset yhdenvertaisiksi² ja yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä kielletään yllä mainittuihin ominaisuuksiin perustuva välillinen ja välitön syrjintä, sekä häirintä³

Syrjintä on ihmisoikeudet.net -sivuston mukaan ihmisten eriarvoista kohtelua, tai erilaiseen asemaan asettamista jonkin yksilön ominaisuuden perusteella.⁴ Syrjinnällä on erilaisia muotoja. **Välitön syrjintä** on sitä, kun ihmistä kohdellaan jonkin hänen henkilökohtaisen ominaisuutensa takia huonommin kuin jotakuta toista samanlaisessa tilanteessa. **Välillinen syrjintä** tarkoittaa sitä, että näennäisesti neutraali sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun henkilön muita epäedullisempaan asemaan henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. **Moniperusteisella syrjinnällä** tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista kahden tai useamman eri syrjintäperusteen perusteella. **Läheissyryntä** taas tarkoittaa syrjintää siksi, että henkilön läheinen kuuluu esimerkiksi tiettyyn vähemmistöön.⁵

Häirintä on Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Häirintä on käyttäytymistä, jolla loukataan henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti. Häirinnässä henkilö luo kiellettyyn syrjintäperusteeseen liittyvän halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyökkävän ilmapiiirin, joka kohdistuu toiseen henkilöön.⁶

Epäasiallinen kohtelu on lain, yleisen hyvän tavan tai omien työvelvollisuuksien vastaista käyttäytymistä tai toimintaa toista kohtaan työssä. Usein se on järjestelmällistä ja jatkuvaa, mutta kyse voi olla myös yksittäisestä tapahtumasta. Kohteena voi olla kuka tahansa työyhteisön jäsen.⁷

Stereotypialla tarkoitetaan yleistävää mielipidettä ryhmästä tai yksilöstä tietyn ryhmän jäsenenä. Niin myönteiset kuin kielteiset stereotypiat johtavat yksipuoliseen tapaan nähdä toinen henkilö. Stereotypioihin liittyy yleensä ennakkoluuloja, eli käsityksiä, jotka ovat syntyneet ennen ihmiseen tai asiaan tutustumista. Ennakkoluulot voivat olla vääristyneitä ja kohdistuvat usein tiettyyn ihmisryhmään, kuten johonkin vähemmistöön. Stereotypiat ja ennakkoluulot ohjaavat käyttäytymistä stereotypian kohdetta kohtaan ja voivat siksi johtaa häirintään, syrjintään tai kiusaamiseen.

Rasismilla tarkoitetaan oletetun ihmisryhmän arvottamista toisten alapuolelle esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kulttuurin, kansalaisuuden, uskonnon tai äidinkielen perusteella. Rasismi onkin ytimekkäästi ihmisarvon alentamista.⁸ Rasismiin kuuluu usein se, että omaa ryhmää pidetään parempana kuin toisten ryhmiä. Rasismi aiheuttaa eriarvoistumista ja vahingoittaa sen kohteiden lisäksi koko yhteiskuntaa. Rasismia käytetään vallan välineenä.⁹

Seksuaalinen häirintä ja häirintä sukupuolen perusteella ovat syrjintää. Rikoslain mukaan seksuaalinen ahdistelu tarkoittaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavaa fyysistä tekoa, tai voimakkuutensa tai toistuvuutensa vuoksi sellaiseen rinnastuvaa sanallista, tai muuta tekoa. Viestit ja kuvatkin voivat siis olla seksuaalista ahdistelua.¹⁰

Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen ovat aina henkilökohtaisia asioita. Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa ihmisen omaa sisäistä ymmärrystä sukupuolestaan tai sukupuolettomuudestaan. Seksuaalisessa suuntautumisessa taas on kyse siitä, keihin ihminen tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa. ¹¹ Emme voi päätellä henkilön identiteettiä esimerkiksi ulkoisista tekijöistä, kuten fyysisistä ominaisuuksista, nimestä, äänestä, tai pukeutumisesta. Siksi tulee välttää oletuksia toisen sukupuolesta, tai esimerkiksi parisuhteista.

Terveydentila ja vammat viittaavat henkilön terveyteen ja sairauksiin liittyvien asioiden kokonaisuuteen. Terveydentila kattaa psyykkisen, fyysisen ja neurologisen toimintakyvyn. Henkilön toimintakykyä ei voi päätellä ulospäin, eikä siitä tule udella tai olettaa. ¹²

Muita henkilöön liittyviä syitä voivat olla esimerkiksi henkilön ikä, sosioekonominen tausta, perhe tai parisuhdestatus, yhteiskunnallinen asema, työttömyys, asunnottomuus, varallisuus, asuinpaikka, ulkonäkö, mielipide, poliittinen vakaumus tai yhdistystoimintaan osallistuminen. ¹³

1. [Yhdenvertaisuus - Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#). Vierailtu 10.11.2024.
2. [Suomen perustuslaki 731/1999, FINLEX](#). Vierailtu 10.11.2024.
3. [Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, FINLEX](#). Vierailtu 10.11.2024.
4. [TAUSTAPAPERI-Osio 4 SYRJINTÄ JA YHDENVERTAISUUS, ihmisoikeudet.net](#). Vierailtu 1.11.2024.
5. [Syrjintä | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#). Vierailtu 1.11.2024.
6. [Häirintä | Yhdenvertaisuusvaltuutettu](#). Vierailtu 15.11.2024.
7. [Häirintä ja epäasiallinen kohtelu - Työturvallisuuskeskus](#). Vierailtu 15.11.2024.
8. [Opas antirasisti useampaan koulutusjärjestelmään - Mixed Finns ry](#). Vierailtu 15.11.2024.
9. [Katso rasismien määritelmä ja muodot - Punainen Risti](#). Vierailtu 19.11.2024.
10. [Seksuaalinen häirintä - THL](#). Vierailtu 19.11.2024.
11. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/seksuaalinen-suuntautuminen/> Vierailtu 21.11.2024
12. [Hyvinvointi ja terveyserot, keskeiset käsitteet - THL](#). Vierailtu 19.11.2024.
13. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita> Vierailtu 21.11.2024